

BANDA Z VRANEJ ULICE / OHŇOSTROJ PRE DEDUŠKA

VEKOVÁ SKUPINA

2. – 3. ročník / 7 - 8 rokov

LITERÁRNA PREDLOHA

Jaroslava Blažková: Ohňostroj pre deduška

CIEĽ

aplikácia aktivizačných metód a vybraných dramaticko-výchovných techník pri tvorivom čítaní

MOŽNOSTI VYUŽITIA

Knižnica
Škola (Slovenský jazyk a literatúra)
Dramatický krúžok

TÉMY

- detský aspekt – príbehy videné očami detského rozprávača, ktorý pozoruje a interpretuje svet dospelých
- živý detský jazyk, autorské jazykové novotvary
- medzigeneračné vzťahy
- skupinová spolupráca
- argumentácia
- slovné hry
- zvuk a rytmus textu
- rým

POMÔCKY

chlapčenská šiltovka, dedkov klobúk, dievčenská mašľa, stolička, škatulka na detské „poklady“, rôzne veci z vrečka (baterka, lístok na vlak, matica, kamienok, lístok do divadla, súčiastka, a pod.)

ČAS

2 x 45 min.

USPORIADANIE PRIESTORU

voľná plocha s možnosťou sedieť v kruhu
(v triede lavice odsunuté po stranách)

PRIEBEH LEKCIE

NÁVNADA / ČÍTANIE TEXTU

Aktivita: spolu so žiakmi sedíme v kruhu na zemi, učiteľ v role autora číta tri otázky z úvodu (Pozor! Pozor! 3 dôležité otázky pre čitateľov). Dozvieme sa, že príbeh sa odohráva na Vranej ulici, hlavným hrdinom je Andrej, ktorý nemá rád vodu a kto je Rudo Brdo, najlepší Andrejov kamarát (kapitola 2.)

TVORBA POSTAVY RUDA BRDA / SOCHY

Aktivita: po prečítaní kapitoly 2. (V ktorej sa dozvieme aký je Rudo Brdo... po „kamzík by ho nedobehol.“) na základe učiteľovho bočného vedenia deti simultánne v priestore vytvoria sochu Ruda Brda, na dotyk učiteľa odpovedajú na jeho otázky. Učiteľ: Teraz si každý nájdite v priestore svoje miesto, tak aby ste si navzájom nezavadzali a vytvoríte sochu Ruda Brda, podľa toho ako si ho predstavujete. Postupne budem prechádzať pomedzi vás a koho sa dotknem, ako Rudo Brdo, pretože ste na neho premenili, odpovie na moju otázku (napr. Čo máš vo vrečku? Aké je tvoje obľúbené jedlo? Čo sa ti snívalo? Z čoho máš túto modrinu? a ďalšie) Tak takýto je Rudo Brdo. Ďakujem, môžete si teraz Ruda Brda vyzliecť, posadajte si do kruhu a počúvajte, ako príbeh pokračuje ďalej.

ULIČNÝ GANG / NADÁVKOVÝ RING – SLOVNÝ DUEL

Aktivita: Učiteľ v role stojí v strede kruhu, má na hlave šiltovku, predstavuje Ruda Brda. Žiaci, ktorí chcú, po jednom vstupujú do kruhu a vedú slovný duel s Rudom Brdom vo vymyslených nadávkach. Postava Ruda Brda sa odovzdaním šiltovky môže posúvať aj medzi žiakmi.

Učiteľ: Keď si dám na hlavu šiltovku, premením sa na Ruda Brda a vyzývam niekoho z vás na špeciálny duel v nadávkovaní. Sú to ale špeciálne nadávky detí z Vranej ulice, kde sa nesmú používať naozajstné nadávky, ani hovienkové a iné hlúpe slová.

Rudo: Tak, kto si na mňa trúfne. V nadávkach som najlepší. Čo ty, hrniec deravý? Kriček ružový! Lokša masťená. Pukanec nevypuknutý. Atd... Tak takto to vyzeralo na Vranej ulici.

NAJLEPŠÍ DEDUŠKO NA SVETE / VYTVÁRANIE IMAGINÁRNEJ POSTAVY – STOLIČKA

Aktivita: do stredu kruhu postavíme stoličku s klobúkom - deduško, deti postupne prichádzajú k stoličke-deduškovi a pridávajú mu vlastnosti. Jednotlivé charakteristiky si nesmú vzájomne odporovať

Učiteľ: Takého deduška, akého má Andrej nemá nikto na svete. Ale aký ten deduško vlastne je? Teraz budete postupne prichádzať k tejto stoličke, na ktorej deduško sedí a povie, akú má deduško vlastnosť, začnem ja (napr. deduško vymýšľa najlepšie príbehy o drakoch, deduško má trochu sivé strapaté vlasy, deduško do batoha na výlet vždy pribalí nejaké prekvapenie a pod.) Teraz už vieme, aký je Andrejov deduško.

ZÁŽITOK S DEDUŠKOM / ŽIVÉ OBRAZY – PRÁCA V SKUPINÁCH

Aktivita: deti sa rozdelia do trojíc/štvoríc (podľa počtu) a v stanovenom časovom limite pripraví živý obraz – fotografiu, ktorá sa na chvíľku môže rozhybať - zážitku/situácie, ktorú zažili s deduškom. Po uplynutí časového limitu na prípravu rozdelíme priestor na hľadisko a javisko. Diváci si zavrú oči, vybraná skupina sa zatiaľ pripraví, na dohodnutý signál, napr. tlesknutie alebo zazvonenie zvončekom, si diváci otvoria oči, pozrú fotografiu a na chvíľku rozhybanú situáciu. Potom spoločne pomenúvajú, čo videli. Postupne sa vystriedajú všetky skupiny.

Učiteľ: Teraz už vieme, aký je Andrejov deduško. Deti z Vranej ulice s ním zažili kopu dobrodružstiev. Rozdelíte sa teraz do skupín a o päť minút nám ukážete fotografiu, teda zastavenú situáciu, ako sochy, ktorá sa na pár sekúnd môže pohnúť, čo ste s deduškom zažili.

RÁDIO / VOICEBAND – ZVUKOVÉ VARIÁCIE

Aktivita: Po prečítaní textu z kapitoly 11. (Dôležitá, lebo sa v nej objavuje hlavná postava, od „Takého deduška, akého má Andrej nemá nik na svete... a večer si okolo nového rádia posadajú deti a počúvajú rozprávku pred spaním.“) o deduškovy práci v továrni na rádiá sa deti opäť rozdelia do skupín. Každé skupine učiteľ zadá, akú rozhlasovú stanicu bude prezentovať (správy, detská rozprávka, komentovaný športový zápas, predpoveď počasia, dopravné správy, skúška orchestra, spevácka súťaž...). Skupiny si pripravujú, čo bude na ich kanály znieť. Po dohodnutom čase prípravy sa usadia do polkruhu, učiteľ v role deduška (s klobúkom) skúša rádio a preladuje stanice: v rôznom poradí a časovom intervale ako dirigent ukazuje na jednotlivé skupiny, na ktorú ukáže, tá vysielala, ostatné zatiaľ počúvajú. V šikovnom kolektíve je možné korigovať gestom zdvihnutej ruky aj hlasitosť: zdvihnutá hore - nahlas, dole – potichu.

Učiteľ: *Deduško teda pracuje v továrni na rádiá. Tie potom skúša a preladuje. Vy sa teraz opäť rozdelíte do skupín, každá dostane nejakú rozhlasovú stanicu, ktorej si pripraví vysielanie. Nezabudnite, že rádio nevidieť, iba počuť, takže si dobre rozdeľte, čo kto bude hovoriť. Vy budete vysielat správy, vy komentovať športový zápas... na prípravu máte 7 minút.*

Usaďte sa do polkruhu, ja sa teraz premením na deduška, na ktorú skupinu ukážem, tá začne svoje vysielanie. (...) Rádio funguje dobre.

VINŠE / VERŠOVANÉ ŠTVORVERŠIA

Aktivita: Učiteľ prečíta text z kapitoly 7. (Trucovitá, lebo Andrej nechce byť púčik po „To veru nepoviem!“), ako babička učila Andreja vinš pre deduška. Deti podľa Andrejovej reakcie opäť v skupinách vymýšľajú vlastné rýmované prania pre deduška. Deti upozorňujeme, že by malo ísť o osobné prania na základe toho, ako deduška poznajú a čo s ním zažili. Navzájom si ich potom prednesú.

PREDMETY Z VRECKA - RÁROHY / STORYTELLING – PRÍBEH PREDMETU

Aktivita: Prečítame si úryvok z kapitoly 9. (S rozbitým kolenom od „Čo to máš? Andrej natrčí ruku...“ po „Keby som mal peniaze od teba, bol by to dar od teba“) o tom, ako otec Andrejovi vysvetľuje, aký darček by mal deduškovi vybrať. Deti za postavu Andreja v skupinách si vyberú predmety, ktoré učiteľ pripravil ako tie, čo mal deduško vo vrecu. Podľa toho sa snažia vymyslieť príbeh, ako sa predmet do deduškovho vreca dostal, čo s ním zažil/robil. Podľa toho pomenujú, čo má deduško rád a vymyslia mu nový darček. Učiteľ počas ich práce obieha skupiny a usmerňuje ich v uvažovaní. Po 10 minútach si skupiny v kruhu navzájom ukážu predmety z vreca a povedia, aké darčeky na základe nich vymysleli. Predmety vložia do škatulky.

Učiteľ: *Andrej sa rozhodol deduškovi vymyslieť originálny darček, podľa toho, čo má deduško naozaj rád. Pozrel sa mu do vreciek a našiel rôzne predmety, ktoré mu v tom pomohli. Každá skupina dostane jeden predmet. Porozprávajte si, čo je to za predmet, ako sa k deduškovi do vreca dostal, čo s ním deduško robil. Podľa toho pomenujte, čo sú deduškov obľúbené aktivity a vymyslite darček, ktorý by ho naozaj potešil. Porozprávajte príbeh vášho predmetu a aký darček ste podľa toho vymysleli. Darček/predmet vložíme do spoločnej škatulky pre deduška.*

MIRABELA / PRESVIEDČANIE, ARGUMENTÁCIA

Aktivita: Učiteľ prečíta dialóg s Mirabelou, ktorá chlapcom ukradla modré skielko, v našom prípade celú škatuľu s darčekom pre deduška, kapitola 4. (V ktorej tvrdím, že nemusí byť všetko dobré, čo je pekné ako Mirabelka: od „Mirabela nosí vždy biele ponožky s čipkou... A just nevrátim, just just!“).

Po prečítaní sa učiteľ uviazaním mašle/čelenky stáva Mirabelou. Aby deti lepšie pochopili jej charakter, motivácie a motívy jej konania, učiteľ v role si sadne na „horúce kreslo“, kde mu deti môžu kľásť rôzne otázky, aby sa čo najviac o Mirabele dozvedeli.

Podľa schopností skupiny potom učiteľ vráti situáciu do príbehu, do momentu, kedy Mirabela stojí za plotom a nechce skielko vrátiť. Aktivita sa môže vyvíjať dvoma spôsobmi:

1. Improvizácia /práca v skupinách

Deti v menších skupinách (ako pracovali v predchádzajúcich aktivitách) majú dohodnutý časový limit na to, aby našli riešenie tejto situácie a pripravili si ho ako hranú scénu. Po uplynutí časového limitu na prípravu rozdelíme priestor na hľadisko a javisko. Jednotlivé skupiny v dohodnutom poradí predvedú svoje riešenia.

2. Priamy dialóg s postavou / hromadná postava

Učiteľ ako Mirabela sa postaví za plot – operadlo stoličky a deti ako hromadná postava Ruda Brda Mirabelu presviedčajú, aby im škatuľku vrátila. Na záver by mali dospieť k skutočnej dohode a Mirabela by škatuľku mala vrátiť. V skúsenej skupine môžu deti hovoriť bez vyzvania. Inak je vhodné, aby si deti posúvali čiapku Ruda Brda, potom hovorí iba ten, kto má čiapku. Učiteľ v role Mirabelinými odpoveďami navádza deti. Podľa potreby vždy môže odložením zástupnej rekvizity vystúpiť z role a vyvolať konkrétne dieťa, prípadne viesť rozhovor o tom, ako by situácia mohla dopadnúť. Vývoj situácie a rozhodnutie je na učiteľovi, podľa toho, čo je dôležité pre skupinu: môže to byť výmenou za niečo, čo si Mirabela naozaj želá, napr. z rúčky do rúčky za iný predmet, pre nás dôležitým momentom bolo prijatie do bandy z Vranej ulice a výmena škatulky za účasť na deduškových narodeninách.

Učiteľ: *Keď si teraz zaviazem mašľu, stanem sa Mirabelou. Variant 1.: Keďže Mirabelu poriadne nepoznáme, vašou úlohou bude zistiť o Mirabele čo najviac informácií, prečo skielko vzala, čo ju k tomu viedlo, za akých okolností by bola ochotná ho vrátiť, atď. Sami dobre viete, koľko námahy vás stálo, pripraviť darček pre Andrejovho deduška. Potom sa rozdelíte do skupín a skúsíte nájsť riešenie tejto situácie, aby Mirabela darčeky pre deduška vrátila. Svoje nápady si navzájom zahráme ako scény. Variant 2.: Keďže Mirabelu poriadne nepoznáme, vašou úlohou bude zistiť o Mirabele čo najviac informácií, prečo skielko vzala, čo ju k tomu viedlo, za akých okolností by bola ochotná ho vrátiť, atď. Potom sa vrátíme do momentu, kedy Mirabela stojí za plotom a nechce darčeky vrátiť. Vašou úlohou bude skúsiť ma presvedčiť, aby som vám darčeky pre deduška vrátila. Upozorňujem vás, že pokiaľ sa Mirabele budete vyhrážať násilnosťami utečie a darček vám už nevráti, takže skúsťe hľadať možnosti, ako sa s Mirabelou dohodnúť.*

DEDUŠKOVE NARODENINY / BLAHOŽELANIA

Aktivita: Deti po získaní škatule sa postaví do radu a postupne každý blahoželá učiteľovi v role deduška. Môže povedať vymyslený vinš, podľa zážitku z deduškom mu zaželať ďalšie a pod. Dôležité je viesť deti k osobnému praniu, správne mu potriasaniu rukou a pohľadu do očí. Učiteľ deduško sa vždy poteší. Pokiaľ aj deti tieto veci neovládajú, treba ich milo cez postavu upozorniť.

Učiteľ: *Príšiel deň deduškových narodenín. Celá parta z Vranej ulice už od rána stála pred deduškovými dverami a každý mu chcel niečo milé a osobné zaželať. Nasadím si teraz deduškov klobúk a vy mi postupne po jednom ako deduškovi zaželáte niečo osobné z toho, čo ste vymysleli, čo sme spolu zažili alebo to, čo mi naozaj chcete zaželať.*

Nepodávajú mi ruku ako studenú rybu... Žeľáš to tej stoličke za mnou, alebo priamo mne... Ďakujem, určite spolu na strom vylezieme... atď.

ZÁVER / REFLEXIA

Aktivita: V kruhu sa s deťmi porozprávame o priebehu lekcie a témach, ktoré zažili. Dobrou pomôckou je vybrať si iba niektorú tému/otázku a poslať deduškovu škatuľu po kruhu, pričom hovorí iba to dieťa, ktoré práve škatuľu drží: čo sa im páčilo/nepáčilo, čo bol pre mňa najťažší/najpríjemnejší zážitok, aké bolo vymýšľať takýto osobný darček, pripravovali ste už darček/prianie pre niekoho, na kom vám záleží. Na záver zhrnieme, čo sme sa počas hry naučili: prídavné mená, novotvary, rýmy a verše, všímať si aj malé detaily, argumentovať, hľadať kompromis...

NA ČO SI DÁVAŤ POZOR:

V takomto type učenia je pre učiteľa najdôležitejšie neprojektovať a nepodsúvať deťom vlastné predstavy a riešenia, nechať ich slobodne tvoriť a prijímať ich riešenia, podľa potreby ich usmerniť až v reflexii.